

mokslas • menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985

GEGUŽĖS MĖN. 25 d. / MAY 25, 1985

PART TWO - Nr. 103(21)

Šiame numeryje:

Dr. Juozui Girniui 70 metų.
Krikščioniškoji atsakomybė už savo laiką.

Jaunimas ir dr. Juozo Girniaus mintys.
„Krikščionis gyvenime“ leidiniai „Draugo“ knygyne.

Kelios pastabos knygą „Nomenklatūra“ perskaičius.

Ritos Markelytės-Dagienės eilėraščiai.

Stratfordo teatruose — devyni veikalai.

Lietuvių moterų dailininkių draugijos suaktis.

„Ten, ekrane sužibus“ sutiktuvės Holivude.

Nuomonės ir pastabos.

Chicagos teatruose.

Kertinė Parašė

Dr. Juozui Girniui 70 metų

Juozas Girnius gimė 1915 metais gegužės mėn. 25 dieną Sudeikiuose, Utenos apskrityje. Taigi šiandien jam sukanka 70 metų.

1932 metais Vytauto Didžiojo universiteto studentų ateitininkų sąjungos centro valdyba sumanė pasirūpinti gabiais moksleiviais ateitininkais. Tai atlikus, valdybos nuomone, būtų galima įrašyti į savo metinę apyskaitą gerą, pozityvų darbą. Su moksleivių ateitininkų sąjungos centro valdybos pagalba buvo pasirinkti keli gabūs gimnazijas baigiantys moksleiviai. Buvo nutarta jų universitetinio mokslo pradžiai suorganizuoti kiek paramos, parūpinant keliems mėnesiams nemokamą kambarį ateitininkų namuose, Laisvės alėja 3, Kaune, ir šiek tiek pinigų pilniems pietums apmokėti studentų valgykloje. Tų pasirinktųjų tarpe buvo ir Juozas Girnius, jau tada žinomas kaip gabus uteniškis moksleivis abiturientas. Reikalinga parama, tiesa, kukli, buvo sutelkta šiek tiek iš studentiško išdo ir daug daugiau iš geros širdies sen draugų, kuriems labai patiko toks studentų rūpestis savo jaunesniaisiais broliais.

Anais laikais surasti paramos reikalingų moksleivių nebuvo sunku. Dauguma provincijos mokyklų moksleivių buvo toje kategorijoje. Ir taip, rodos, tokiu paprastu organizuoto darbo sumanymu, studentai ateitininkai pasidarė dalininkais nuostabaus rezultato. Tada jie nepagalvojo, kad tuo jie šiek tiek parėmė būsimą Ateitininkų Federacijos vadą, visuomeninio, kultūrinio ir politinio *Aidų* žurnalo redaktorių, *Literatūros* lankų kolektyvo narį, *Lietuviškosios enciklopedijos* redaktorių, lietuviškąją išeiviją orientuojančių veikalų autorių, krikščioniškąją mąstytoją, paskaitininką.

Vėlesnėse universitetinėse studijose Juozas Girnius susikūrė ekonominį pagrindą savo gabumais. Universitetą baigęs filosofijos licenciatu laipsniu, 1936-38 metais, universiteto išsiųstas, gilino studijas Louvaine, Freiburge ir Sorbonos universitetuose. 1941-44 metais Juozas Girnius buvo vyr. dėstytojas filosofijos fakultete. Doktoratą įsigijo 1951 metais jau tremtyje Montreale universitete, Kanadoje, apgynęs temą „La metaphysique existentielle de Karl Jaspers“.

Savo vadovavimą Ateitininkų Federacijai dr. Juozas Girnius vainikavo veikalu *Idealas ir laikas* 1966 metais. Šis veikalas šiuo metu lietuviškąją knygą skaitančiai jaunomenei yra šviesus kelrodės daugelyje iškilančių keblų situacijų, problemų bei klaidingų ir neatsakingų pasiūly.

Šiais audringais lietuvių tautai laikais dr. Juozas Girnius tapo vienu iš pagrindinių lietuvių tautos filosofų, kuris kelia idėjas ir tiesias gaires kaip įsijungti į savo tautos išsilaikymą ir kaip neleisti jos naikinti. Kaip lietuviškos išeivijos, taip okupuotos Lietuvos gyvenimui ypatingos svarbos yra jo knyga *Tauta ir tautinė ištikimybė* (1961). Ji yra pylimas lietuvių tautai prieš nutautinimo agresiją, kylančią iš okupanto ir savųjų nesusiipratėlių pusės. Autorius atkreipia dėmesį į savos tautos kultūros aruodą, ragindamas ją savo kūrybiniais indėliais pildyti ir per savos tautos kultūrą kilti į tarptautinį lygį. Tai yra fundamentalus išeiviją orientuojantis veikalas ir jaunomenei, ir senomenei, o ypačiai jaunųjų šeimų tėvams, kurių didelė dalis rodo pagirtino rūpestio savo jaunąjį prieauglį lietuvių kalbos žinojimu.

Daugiausia savo veikalais dr. Juozas Girnius bando lietuvių tautą ir idėjiškai orientuoti. Tokiu būdu iškyla jo rūpestis ne tik tautinio samoningumo, kuri daugelis dažnai bando išreikšti vien sentimentaliais pergyvenimais, o J. Girniui rūpi ypač to samoningumo turinys, jo kultūrinė, dvasinė, moralinė, socialinė, politinė kryptis. Tos jo idėjos ryškios (Nukelta į 2 psl.)

Krikščioniškoji atsakomybė už savo laiką

Svėsdami šiandien, gegužės mėn. 25 d., dr. Juozo Girniaus 70 metų amžiaus sukaktį, manėme, kad prasmingiau būtų ne tiek apie jo kūrybą ir veiklą kalbėti (plačiau ir giliau į tai bus žvelgiama vėlesniam šiuo metų „Draugo“ priedo numeryje), kiek leisti jam pačiam prabilti į mus anksčiau parašytas, bet dar vis labai reikšmingais žodžiais. Todėl čia spausdiname dr. Juozo Girniaus veikalą „Žmogus be Dievo“ baigminio skyriaus „Krikščioniškoji atsakomybė“ patį pabaigą, kurios mintys, tikimės, paskatins daugelį sugrįžti ir vėl naujai išskaityti šį išliekančios vertės mūsų filosofinės literatūros kūrinių, o taipgi padės įprasminti šių metų Sekminės — šventosios Dvasios atėjimo šventę, kurios svarbiausia reikšmė yra krikščionių įpareigojimas liudyti Dievą pasauliui.

Sukakties proga sveikiname dr. Juozą Girnį ir linkime daug šviesių ir kūrybingų metų.

— Red.

Kasdieniskai vadiname geru krikščioniu tą, kuris pildo religines prievolės, nežiūrėdami, kiek pats gyvenimas atitinka krikščioniškosios artimo meilės dvasią. Iš tikrųjų tokia „gero krikščionio“ samprata greičiau atitinka teisuoliško farizejaus apibrėžtį. Kas yra farizeizmas, jei ne formalus pamaldumas be Dievo baimės ir be žmogaus meilės? Formalioms religinėms prievolėms atlikti daug ko nereikia, pakanka nepatingėti. Bet krikščioniškam gyvenimui reikia visko: ne tik laiko, bet ir aukos. Tačiau, krikščioniškai negyvenant, praranda savo prasmę ir pats religinis uolumas. Ne religinė praktika dengia gyvenimą, o gyvenimas liudija praktikos autentiškumą. Daug yra netikėjimo, kuris labiausiai remiasi pasipiktinimu nuvylusiais krikščionimis.

Ne formalus pamaldumas, o tikra artimo meilė gali liudyti Dievą tiems, kurie neranda nieko aukščiau žmogaus. Paprastai akys kreipiamos į žvaigždynus liudyti visatos Kūrėjui. Bet dažnas varganoje kasdienybėje, slegiamas skurdo rūpesčių ir likimo smūgių, neturi nė kada pakelti akis nuo „žemės“ ir žvaigždes. O pakelus akis ir žvaigždes, jų šviesa pasirodo tokia pat šalta, kaip širdis tų, kurie skuba pro šalį, tesirūpinami savimi pačiais. Yra didybės žvaigždynuose. Bet nepalyginamai didesnė žmogaus didybė. Niekas giliau nelidija Dievo, kaip žmogus, ir niekas žmogus giliau nelidija Dievo, kaip meilė. Meilė liudija Dievą skaidriau

už visus žvaigždynus. Bet tuo pačiu tai galioja ir atvirkščiai: niekas taip neužskleidžia žmogui Dievo, kaip žmogaus žmogui abejingumas. Žvaigždžių abejinga šviesa neteikia žmogui paguodos, bet taip pat žvaigždžių šaltis nė jo nesukrečia taip, kaip šaltis tų, iš kurių ilgisi žmogiškos šilumos. Žvaigždžių šaltis neužgniaužė niekieno tikėjimo į Dievą. Bet žmonių šaltis daugelį sukaustė netikėjimo ledu. Pergyvendami meilės stoką žmoguje, įjungtame lyg nebe tik žmogaus, o tiesiog pačios nebūties šaltį. Retai žmogus praranda tikėjimą ar atsiverčia į Dievą prie stalo, sverdamas įrodymus, abstrakčiai filosofuodamas. Paprastai Dievui prarasti ar jam atrasti lemiančia paskata yra vieno: ar kitokia gyvenimo patirtis pačių žmonių tarpe.

Asmeninis ir viešasis krikščionio gyvenimas neturi išsiskirti. Tai nelengvas reikalavimas. Krikščioniškai reikštis viešajame gyvenime greičiau yra dar sunkiau negu asmeniniuose santykiuose. Asmeniškai kartais tiesiog gėda pasirodyti nekrikščionišku elgesiu. O viešajame gyvenime galima gėdą pridengti ūkiu, politikos ir kitomis „butinybėmis“. Tas pats, kuris negalėtų ramia sąžine nuginti elgetos nuo durų, savo įmonėje gali ramiausiai skriausti neteisingu atlyginimu. Tas pats, kuris gėdytųsi pasirodyti melagių, politiniuose santykiuose ramia sąžine išminties ieško ne Kalno Pamoksle, o Machiavelio „Kunigaikštys“.

Krikščioniškai viešąjį

Dr. Juozas Girnius

Nuotrauka Vytauto Maželio

gyvenimą tvarkyti yra visiškai kita, negu jo tvarkymą turėti „savo“ (krikščionių) rankose. Valdžiai laimėti pakanka tų pačių priemonių ir krikščionims, kaip kitiems: nesunku susitelkti į „savo“ partiją. Tačiau tikrai sunku laimėti valdžią krikščioniškai naudoti ir nestokoti nei intelektualinės drąsos, nei moralinio taurumo. Nauji klausimai verčia ieškoti ir naujų sprendimų, ir todėl nepakanka tik priešintis, begimant sena. Niekas nėra pasavalyje galutinai tobulas, kad reiktų ką nors besąlygiškai ginti lyg amžinybę.

Kai krikščionys nesuvokia naujai iškiliusį gyvenimo rūpesčių, tai kiti imasi juos spręsti. O kai krikščionys pradeda priešintis tiems sprendimams, nesikirdami, ką galima priimti ir ką tenka atmesti, neišvengiamai jie savo ruožtu sukelia priešišką nusistatymą ir pačiai krikščionybei. Naujųjų amžių istorijoje yra daug tokių atvejų. Šie atvejai labai daug lėmė netikėjimo išplitimui ir suteikė ateizmui „ugnies“. Savyje pačiame tebedamas neigimas, pats ateizmas nieko negali uždegti entuziazmu. Entuziazmu ateistus uždegė vienoki ar kitoki gyvenimo rūpesčiai. Pirmia tokiu rūpesčiu labiausiai buvo sąžinės laisvė, vėliau — socialinė teisybė. Šie rūpesčiai turėjo būti savi ir krikščionims. Bet prabėgo daug laiko, kol tai buvo suprasta. Nors atskiri šviesūs protai, kaip F. Ozanamas ar vysk. E. Ketteleris, ir laiku suprato naujuosius visuomeninius krikščionių uždavinius, aplamai krikščionys naujaisiais amžiais ilgai liko kurti „laiko šauksmui“. Todėl šiandien plačios masės jau gyvena be Dievo.

„Krikščionių neistikimybės krikščionybei“ skirsnį krikščionybės istorijoje liečiame ne lengva širdimi, o su giliu rūpesčiu. Nors asmeniškai nesame atsakingi už praeitį, tai yra vis tiek mūsų, krikščionių, istorija. Reikia blaiviai matyti praeities kaltes, nes jos yra įspėjimas ir atečiai. Tačiau, kaip viskas nesunku matyti praeityje, taip sunku dabarties tikrovę skaidriai susivokti ir kilniai išstėti.

Praeities kalčių įžvelgimas dar nieku būdu neteikia pagrindo teisuoliškai tikrybei: nebesame tokie, kaip buvo ankstesnieji krikščionys! Tai būtų pats pragaištingiausias susigundymas farizeizmu. Kokie iš tikrųjų esame, šiandien neįmanoma patiems spręsti. Šiandien stovime prieš naujus uždavinius, ir jie liudys, ar juos sprendėme su krikščioniška atsakomybe. Kokie iš tikrųjų buvome, spręstie, kurie po mūsų ateis.

Tik viena iš anksto tikra: būsime vertinami pagal tai, kiek būsime savo krikščioniškumą liudiję tauriu žmoniškumu. Tai visų laikų krikščionio matas, nes tikra Dievo meilė išsiskleidžia ir tikra žmogaus meilė. Ypatingu būdu žmoniškumo ilgesys yra dabarties „laiko šauksmas“, kai įvairiais humanizmais „ieškoma žmogaus“.

Kaip esame analizavę, šis ypatingas dabarties rūpestis žmogui išaugo, pradėjus suvokti, kad „Dievo mirtis“ atseit, ateizmas žmogų pastato prieš galutinę žmogiškosios egzistencijos beprasmybę mirties akivaizdoje. Tragiškas savęs suvokimas iš vienos pusės yra nuoseklus ateistinio žvilgio išplėtojimas, iš antros pusės — adventinis Dievo ilgėjimasis. Tačiau sifinė netikėjimo išdidybė užgniaužia šį ilgį, ir, užuot Dievo ilgesio, įsiviespatauja beiliziškumo aistra. Todėl, užuot išpažinus žmoniškumo ilgesyje slypintį Dievo ilgį, ryžtamasi „žmogaus“ ieškoti be Dievo. „Ar galima būti šventu juo be Dievo — štai vienintelė konkreti problema, kuri man šiandien rūpi“. Šis Camus'o veikalas prasižvelgęs klausimas vaizdžiai išsako ateistinio humanizmo dramą. Kiek ši drama yra kilni savųjų žmoniškumo rūpesčių, tiek ji lieka tragiška ateistinio „beiliziškumo“ iliuzija, kad galima žmogų įprasminti be amžinybės vilties ir pagrįsti žmoniškumą, paneigus visų mūsų broliškumą Dievui.

Tai žmogaus be Dievo drama. Tačiau ir tikintieji nesame tik abejingi šios dramos žiūrovai, nes drauge tai yra mūsų laiko žmogaus drama. Tie klausimai, kuriuos kelia žmogus be Dievo, turi neraminti ir mus, nes mūsų pareiga liudyti šių klausimų krikščioniškąją atsakymą. Kaip galime savo laikui liudyti Dievą, taip galime jį užskleisti. Todėl ir stovime prieš klausimą, kuo pasirodysime — liudijusiais Nelygstamąją Tiesą ar tik savo neteisų bedvasį ir beširdį teisuoliškumą. Drauge su visais priklausome savo laikui ir esame atsakingi už visus, su kuriais šis laikas mums yra duotas. Netikėjimo iškilimas visada liudija kaltę ir tų, kurie nori jaustis teisųjų oazė. Kai viesulas siaučia, jis lenkia ir oazės medžius, atseit, nieko neaplenkia. Todėl iš tiesų nėra oazės, tėra visų bendra atsakomybė už savo laiką.

*

Iš Juozo Girniaus *Žmogus be Dievo* (Chicago: [Laisvės fondas] lietuviškai kultūrai ugdyti, 1964), psl. 540-544.

Aleksandras Marčiulionis

Žmogus po kaukėmis

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

iškyla jo veikaluose, kaip *Žmogus be Dievo, Laisvė ir būsitis* bei įvairiuose knygų skirsniuose, kaip „Istorinė krikščionio atsakomybė“, „Liberalizmas ir krikščionybė“, ir daugelyje kitų jo straipsnių bei paskaitų. Jo būdingas posakis „Laisvė ne savivalės pateisinimas, o atsakomybės reikalavimas“.

Daug dėmesio dr. Juozas Girnius yra kreipęs į lietuviškąją dailaus žodžio kūrybą. Jo įsijungimas į tą sritį yra įdomus savo profesionaliu turiniu ir orientuojančiu skatinimu kilti į kūrybingumo aukštumas.

Dr. Juozas Girnius kūrė daug susidomėjimo yra parodę mums giminingi kaimynai latviai. 1963 metais Janis Zariņš išvertė į latvių kalbą knygą *Tauta ir tautinė ištikimybė* (Tauta un uzticība tautai), o taip pat ir ryškesnius pasisakymus iš knygos *Žmogus be Dievo* (1964).

Dr. Juozui Girniui yra būdingas ne abstraktus užsidarymas savo minčių pasaulyje, bet jis savo galvą jįmą yra atviras, jautrus, aplinkos reikšinius giliai pergyvenęs ir sugebąs į juos tiesiai ir atvirai reaguoti. Tuo jis siekia išsiskirti kultūringai pokalbi, diskusijai. Aplinka gi ne taip jau linkusi leisti ir pokalbį. Ji stengiasi savarankišką filosofą įsprausti į savo standartinius sustingusius sistemų rėmus, ir jo tiesų žodį dažnai palydi nedžentelmeniškais epitetais.

Suoksnuose, kurie nepakenčia tų, jų vadinamųjų „klerikalų“, tokia nuotaika susiformavo dėl dviejų priežasčių. Viena, tai išdava nesiorientavimo, kas yra filosofas ir ko jisai siekia. Antroji priežastis yra savotiška, neteisingai suprata supertolerancija, krikščioniškojo ištikimumo suoksnuose sukūrusi nepaslinkumą nusikratyti ant jų drebiamą purvo, kaip nesenai *Drauge* m. dr. yra vaizdingai išsitaręs.

Pirmą priežastį nagrinėdami, daugelį filosofų, ypač krikščioniškosios krypties, galėtume taip apibūdinti:

Dr. Juozas Girnius su žmona Ona savo namuose Bostone. Nuotrauka Vytauto Maželio

„...jie nėra iš šio pasaulio, bet jie veikia šiame pasaulyje“. Tai būdinga dr. Juozui Girniui. Pro jo dėmesį nepraspunka šio pasaulio destruktivūs skatinimai, tendencinga svarbių problemų bei įvykių interpretacija bei ryški hipokrizė. Jis nėra iš tokio pasaulio, kur laisvė atsiėjama nuo atsakomybės, kur auka ir heroizmas iš principo paneigiami. Jo pasaulis reikalauja keisti aplinkos negeroves, o ne joms vergauti. Jis skatina savarankišką mąstymą ir nepasidavimą aklos aplinkos menkavertėms užgaidoms.

Antroji priežastis išryškėja, susipažinus su dr. Juozu Girniaus paskaita Lietuvos globėje. Šv. Kazimiero sukakties kongrese 1984 metais rugsejo mėn. 1-2 dienomis Toronte,

Kanadoje ir su oponentų reakcija į ją. Šioje paskaitoje dr. Juozas Girnius paminėjo kaip nenormalumą fanatizmą ir demagogiją, nukreiptą prieš tuos, kurie kūrė srovę bei asmenų nepakenčiamus „klerikalus“, bei tendencingą savos organizacijos kėlimą, kitas organizacijas bei asmenis niekinant netikrais bei iškreiptais faktais, arba tendencingai informuojant net viešąją pasaulinę visuomenę esą okupuotą Lietuvoje KGB „...į vadinamą pogrindinę katalikų spaudą (Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika — A.D.) žiūrėti pro pirštus“. O tuo tarpu ten didelis skaičius ir kunigų, ir katalikų pasauliečių dėl jų drąsių viešų pasisakymų kovoje už elementarines žmogaus teises

yra nuteisti ilgomis, sunkiomis kalėjimo ir vergo darbų bausmėmis.

Savo tiesiu ir aiškiu pasisakymu prieš tuos nesiliaujančius užgauliojimus ir faktų iškraipymus dr. Juozas Girnius siekė argumentuoto dialogo, o susilaukę asmens niekinimo. Tais užgauliojimais, atrodo, yra bandoma nukreipti dėmesį nuo dr. Juozas Girniaus kaip humanisto, siekiančio dialogo su džentelmenišku oponentu, kaip toleranto, kuris, be abejo, neatsisako savigarbos, bei laisvės sąvoką suprantančio kaip, be abejo, atremtą į atsakomybę, o ne į savivalę.

Dr. Juozas Girniaus nuomone, lietuvių tautoje vyksta pozityvi religinė metamorfozė. Toks ryžtingas pranašas, prof. Pranas Dovydaitis, sugebėjo išsiskirti lemtingą postūkį lietuvių tautos mąstysenoje. Jis, išugydams religiskai sąmoningą inteligentią ir tuo sukurdamas tautoje organiską ryšį tarp tikinčios lietuvių tautos visuomenės ir jos krikščioniškai sąmoningos inteligentijos, daug pasitarnavo lietuvių tautos pagarbiam savarankiškumui ugdyti labai sunkioje tikrovėje. O tuo tarpu tendencingiems kurtymams iš šalies pasiduoda ir kai kurie, kurie save laiko tikinčiais, ir sovietinio okupanto kankiniui Pranui Dovydaičiui neranda vietos savo širdyje (pvz., Mississaugos atvejis — A.D.)

Tai yra tikrai keli atvejai, kurie parodo, koks susidaro įtempimas dėl stokos objektyvumo ir dėl nesąžiningo faktų iškraipymo. Būtų tikrai didelis nuostolis, jeigu lietuvių tauta dr. Juozas Girniaus neturėtų. Tada, atrodo mažiau būtų ir atramos tiesos žodžiui.

Reikia tikėtis, kad šiais metais atsiras pasisakymų, kurie įvertins dr. Juozas Girniaus veikalus bei straipsnius tautinio sąmoningumo, idėinio ugdymo žvilgiu, o taip pat paryškina jo indėlį į dailaus žodžio kūrybą, bei vertingos medžiagos pateikimą brandžiam jaunumėnų ugdymui ir tautiniam, religiniam bei socialiniam sąmonėjimui.

Šis trumpas pasisakymas yra tikrai noras atkreipti dėmesį į dr. Juozas Girniaus

Jaunimas ir dr. Juozo Girniaus mintys

MARIUS KATILIUS-BOYDSTUN

Šių metų gegužės mėn. 25 d. dr. Juozas Girnius švenčia savo 70 metų sukaktį. Ta proga norėjau geriau susipažinti su šiuo filosofu, ateitininku, o svarbiausia lietuviu, kuris, baigęs mokslus, rašė svarbias knygas ir tiek daug nuveikė išeivijos lietuvių bendruomenėje. Vienoje iš šių knygų, *Idealas ir laikas*, dr. Girnius gvildena temas, kaip tauta, religija, žmogus, ir nurodo, kaip šie elementai sudaro visuomenę. Ši knyga yra taikoma ypačiai ateitininkams, tad kadangi pats esu ateitininkas, ji mane labai sudomino. Taip pat ji parašyta ne tik suaugusiems, bet ir jaunimui.

Viena mintis dr. Girniaus raštuose, kuri man yra labai reikšminga, tai, kad „tikra Dievo meilė išsiskleidžia ir tikra žmogaus meilė“. Kitaip sakant, Dievo negali mylėti, nemylėdamas artimo. Ši idėja yra man labai aktuali, kaip jaunam ateitininkui ir katalikui. Ji yra mūsų tikėjimo pagrindas ir labai svarbus visuomeniškas dėsnis. Be to, tai yra labai svarbus mums pamokymas, kad nesisikaldytume, o susivienytume, kaip jaunų lietuvių bendruomenė. Turime išmokyti vienas kitą gerbti, net jeigu esame labai skirtingi, ir stropiai bendradarbiauti su tais, kurie panašūs į mus.

Pozityvumas, viena ypatybė, kuri atsiskleidžia dr. Girniaus raštuose, yra ypač patraukli jaunimui. Pavzdžiui, jis nesako, kad nemylėdamas artimo, negali mylėti Dievo. Jis teigiamai pabrėžia, kad mylėdamas Dievą, myli ir artimą. Šitoks dalykėlis gali atrodyti trivialus, bet gyvenimui jis sudaro didelį skirtumą. Žmonėms aplamai, o ypač jaunimui, yra daug lengviau priimti teigiamai pristatomą idėją, negu smerkiančią ar grasinančią.

Išvalgią, aktyvią ir mūsų gyvenime vertingą asmenybę ir jam palinkėti kūrybingų, ilgiausių ir sveikatingų metų.

Adolfas Damušis

Kiek kartų vaikams tenka girdėti „nebūk blogas“, arba „mylėk Dievą, nes kitaip eisi į pragarą“. Kadangi jaunimui yra natūrali tendencija nesutikti ar priešintis suaugusių mokymui, ypač neigiamai išreikštam, dr. Girniaus būdas mintį pristatyti pozityviai jaunuoliui yra daug labiau priimtinas.

Norėčiau pasidalinti dar dviem mintimis, kurios man ypač įstrigo, kaip labai reikšmingos. Pirmoji — „ne tauta suteikia žmogui vertę, o žmogus — tautai“. Mūsų, lietuvių, tauta yra garbinga ir verta pasididžiavimo. Bet ji tokia tapusi mūsų tėvų, tėvukų ir prosenelių dėka. Ji ir toliau liks didi ir garbinga, tik jeigu mes ją tokią išlaikysim. Jaučiu, kad vaikas, užaugęs lietuviškoj šeimoj, turi atsakomybę savo tautinei samonei ugdyti, prižiūrėti ir toliau savo vaikams perteikti. Taip pat dr. Girnius apeliuoja į jaunimą išlaikyti savo šeimos ištikimimus. Tai yra imanoma tik tada, kai žmogus pats apsisprendžia ir įsitikina, jog jis kaip asmuo to nori. Tai nėra lengvas uždavinys, bet nebijodami sunkaus darbo ir prakaito mes ištesėsime.

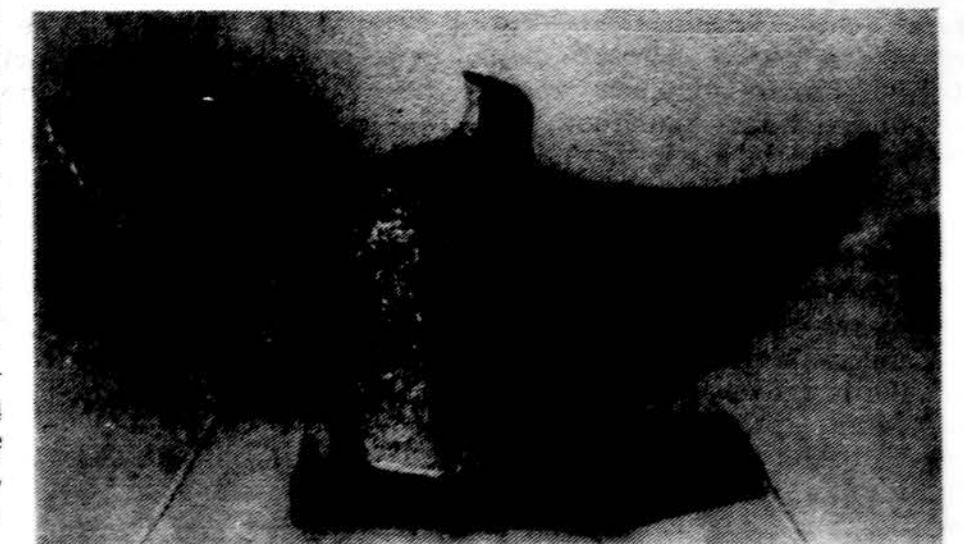
Kita mintis yra dr. Girniaus komentaras apie išeivijos lietuvių likimą: Galutinai visos mūsų emigracijos prasmė lems ne tai, kiek ilgai ji išsilaikys, o ką per tuos metus ji pasieks. Realistiškai pagalvojus, išeivijos lietuvių per amžius neišlaikys savo identiteto. Bet mes ne

nesitikim taip ilgai kovoti, mūsų darbas tęsiasi tik tol, kol Lietuva vėl bus laisva. Sekdami dr. Girniaus mokymu, mes negalime skaičiuoti metų, kiek ilgai mūsų kalba ir kultūrinės apraiškos išliks išeivijoje, o tik aktyviai kalbą vartodami, kultūrinėje veikloje dalyvaudami, išlaikyti visa tai, kol reikia.

Dr. Girniaus žodžiai yra skirti visiems, ne tik vyresniesiems, bet ir jaunimui. Nors jo raštų kalba yra gana abstrakti, jo idėjos yra suprantamos ir visiems naudingos, ypač veikliam jaunuoliui, kuris domisi savo tauta, kuriam rūpi jo santykis su Dievu.

• *Aidai* nr. 2 (1985 kovas-balandis). Kultūros žurnalas, leidžiamas kas du mėnesiai. Tėvų pranciskų, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Redakcija: dr. Leonardas Andriekus, OFM, kun. dr. Kęstutis Trimakas, Vytautas Volertas. Pagalba dailei — Viktoras Vizgirda. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, OFM. Metinė prenumerata — 20 dol., atskiras numeris — 3.30 dol.

Numeris pasižymi temų įvairumu, aprėpia literatūrą, sociologiją, istoriją, dailę, teatrą. Rašo: V. Kavaliūnas, K. Trimakas, dr. Jonas Balyš, dail. V. Vizgirda ir kt. Spausdinamas pluoštas naujų Bernardo Brazdžionio eilėraščių. Placiu žvilgsniu recenzuojamas knygos: Eglės Juodvalkės *Pas ką žiedas žydi* ir 1984 m. *Poezijos pavasaris* iš Lietuvos.

Aleksandras Martišionis

Balandis (majolika)

„Krikščionis gyvenime“ leidiniai „Draugo“ knygyne

„Krikščionis gyvenime“ knygų leidykla, išeivijoje įsteigta 1960-tųjų metų dešimtmėčiu, tada, kai Antrojo Vatikano susirinkimo poveikio išryškėjo gyvas reikalas pasauliečiams tikintiesiems šviesis savo tikėjimo ir visos krikščioniškosios tradicijos klausimais, jau yra išleidusi arti 30 religinio pobūdžio lietuviškų knygų ir nepaisdama vykdo toliau šį savo prasmingą darbą. Pirmoji „Krikščionis gyvenime“ leidinių serijos knyga buvo 1967 m. išleisti II Vatikano susirinkimo dokumentai — pirmoji dalis (Konstitucijos); ją pasekė 1969 m. antroji dalis (Dekretai ir pareiškimai) ir trečioji (Popiežių kalbos ir raštai). Po to, nemažai įvairių autorių veikalų buvo skirti nagrinėti lietuviškai krikščioniškajai patirčiai, neapleidžiant, aišku, ir patį pagrindinių teologinių bei religinių klausimų. „Krikščionis gyvenime“ redakcinė vadovybė sudaro: prel. dr. Vytautas Balčiūnas (Thompson, CT, JAV), kun. dr. Valdemaras Cukuras (Putnam, CT, JAV), dr. Juozas Girnius (Boston, MA, JAV), kun. dr. Jonas Gutauskas (Delhi, Ont., Kanada), prof. dr. Antanas Maceina (Muenster, Vokietija), kun. dr. Juozas Prunskis (Chicago, IL, JAV), kun. prof. Antanas Rubšys (Riversdale, NY, JAV), prof. Simas Suziedelis (Brooklyn, MA, JAV). Daugumą serijos knygų spausdina lietuviškos Nekalto Prasidėjimo Marijos seserys Putnam, CT 06260.

Ne visi šios serijos leidiniai yra būvę lygiai svarūs ir reikšmingi, ir ne kiekvienam skaitytojui jie pasirodys vienodai svarbūs ir de

mesio verti. Tačiau, visą šią religinio turinio skaitinių seriją aplamai paėmus, o ypač atsižvelgus, kokio brandaus lygio kai kurių veikalų jos rėmuose yra buvę išleista, nušviečiantį mums kartais dar taip miglotą, bet ypač mūsų laikais viliojantį gyvenimo prasmės, religiniai suvoktos, horizontą, matyti, kad tai neįkainojama reikšmės išeivijos dovana savo tautai (o gal paties Viešpaties atsakymas į psalmisto prašymą: „Siek savo šviesą ir savo tiesą, jos mane ves ir nuves į Tavo šventąjį kalną ir į Tavo padangtę“). Mūsų religinė literatūra, kaipio tokia, dar tik tepasideda (nuo Mažvydo katekizmo laikų mūsų dar neskiria toks jau labai ilgas laiko tarpas, kitų tautų kultūros istorijos eigom matuojant). O šiuo metu, kai teologinės svarstybos klesia pasaulyje, Lietuvoje religinės literatūros laisvas kūrimas, visais prieinamais, per tūkstančius metų sukauptais krikščioniškosios teologijos šaltiniais naudojimas, diskusijos su kitais bendralaikiais pasaulio teologais — visa tai užgnaužta, nauju būdu patvirtinant Antano Baranauko žodžius: „Tegul, sako, bus Lietuva / Ir tamsi, ir juoda“. Tie, kuriems yra pavykę viena ar dvi, ar daugiau iš šių knygų į tėvynę nuvežti, žino, su kokių džiaugsmu ir nuostaba mūsų šaliai tenai į savo rankas ima „Krikščionis gyvenime“ serijos knygas.

Kadangi ne visų „Krikščionis gyvenime“ serijos knygų laidos yra išsibaigusios, Sekminių proga norėtusi rekomenduoti ypač šias, kurias tebeįkaima

gauti „Draugo“ knygyne:

II Vatikano susirinkimo dokumentai. I dalis — Konstitucijos. Vertė prel. Vytautas Balčiūnas. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1967. 280 psl. Kaina — 3.50 dol. II dalis — Dekretai ir pareiškimai. Vertė prel. Vytautas Balčiūnas. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1969. 304 psl. Kaina — 3.50 dol. III dalis — Popiežių kalbos ir raštai. Vertė prel. Vytautas Balčiūnas. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1969. 360 psl. Kaina — 4 dol.

Yla, Stasys. *Siluva Žemaičių istorijoje. Pirmoji dalis — Reformacija ir restauracija*. Bostonas, 1970. 295 psl. Kaina — 5 dol.

Maceina, Antanas. *Didieji dabarties klausimai: pasaulio sekularizacija, evangelijų numitimas, evoliucija ir religija*. Chicago, 1971. 325 psl. Kaina — 6 dol.

Nors šis veikalas buvo mūsų žymaus teologo ir filosofo tuometinių opų teologinių temų apmąstymas ir kai kuriems to laiko teologiniams autoritetams oponavimas (reikia pažymėti, kad šiuo metu nei Rudolf Bultmann, nei Teilhard de Chardin nebevaldo nei akademines, nei populiaros teologinės galvos, kaip jie darė prieš du dešimtmečius), pirmoji šios knygos dalis „Pasaulio sekularizacija“ yra išliekantis pagrindinės mūsų laikų religinės problemos nušvietimas, jos prielaidų suformulavimas ir katalikiškas jos sprendimas.

Sventasis Raštas — Nauja-

sis Testamentas. Iš graikų kalbos vertė kun. Č. Kavaliūnas. Lietuvoje. Bostonas: Amerikos lietuvių Romos katalikų kunigų vienybė, 1972. 638 psl. Kaina — 5 dol.

Po arkivyskupo Juozapo Skvirecko šiam šimtmečiui paruošto Švento Rašto vertimų į lietuvių kalbą ir mūsų iki pastarųjų laikų naudoto, šis vertimas yra naujasis ir geriausias Naujojo Testamento lietuviškoji versija (nežiūrint jos trūkumų, kurie, kaip ir pridera, buvo mūsų spaudos iškelti ir diskutuoti). Kun. Č. Kavaliūno vertime Sventas Raštas pagaliau kalba lietuviui kalba, neįkandama ir skaitytojui, kaip niekada iki šiol mūsų istorijoje nėra galėjęs.

Maceina, Antanas. *Krikščionis pasaulyje — pasauliškio vaidmuo išganymo istorijoje*. Bostonas, 1973. 402 psl. Kaina — 7 dol.

Centrinis šio veikalo skyrius „Pasauliškio pasiuntinybė“ — autoriaus iš pagrindų išmąstyta ir nubrėžta kultūros teologija yra tokia, kurią galima drąsiai lyginti su pačių svarbiausių mūsų laikų teologų — Reinhold Niebuhr, Paul Tillich, Karl Rahner, Gabriel Marcel mintimis apie religijos ir kultūros santykį. Ji galėtų būti kertiniu akmeniu visai mūsų krikščioniškajai ir tautinei

veiklai, o taipgi ir kiekvieno iš mūsų asmeniniam gyvenimui. Neuzmirškime prie jos sugrįžti, nepalikime jos žalsvų viršelių vienos iš daugelio knygų puslapiuose — ji per daug svarbi, kad liktų tik raidės ir tik popierėje, ji yra pajėgi mūsų pasiekinti gyvenimą, į Dievo Karalystės žemėje kūrimą ir jos laukimą. Ko

daugiau iš savo tautos mintytojų drįstume prašyti ir laukti?

Sventasis Raštas — Psalmynas. Penkios knygos. Vertė kun. A. Liešis. Lietuvoje. Redagavo kun. V. Aliulis ir kun. Č. Kavaliūnas. Bostonas, 1974. 262 psl. Kaina — 3 dol.

Visam Vakarų pasauliui Senojo Testamento psalmės yra neišsibigianti poezijos, kaip vienos, gal paties pagrindinės, Dievo ir žmogaus santykio išraiškos versmė. Štai jas turime idiomatiškai (gal net ir per daug) lietuvių kalba atkurtas — skaitydami jas ir paskiau sau jų postumus kartodami, būsimie paguosti, savo nerimą išleję, su Dievu ir konflikta su jėga, bet galop Jo sustiprinti ir Jo globojant, Jo meilės apsausti, pasirodę toliau grumtis su nežmoniškam šito pasaulio aplinkybėm.

Maceina, Antanas. *Religijos filosofija. Pirmoji dalis — religijos Dievas*. Putnam, CT, 1976. 335 psl. Kaina — 6 dol.

Tai vienas pačių svarbiausių Antano Maceinos veikalų — jo teologinės ir filosofinės mąstysenos suvaimavimas ir kristalizacija. Kiekviename skyryje skaitytojo laukia gilus ir skvarbus, bet ir nuolatiai tvirtinantis žvilgsnis į Dievą ir žmogaus santykį, atsiakleidiančią istorijoje, bet dar svarbiau, krikščioniškojoje „gero žinioje“. Autorius ruošia antrą šio veikalo dalį, kurios su dideliu nekantrumu laukiame.

Rubšys, Antanas. *Raktas į Naująjį Testamentą. I dalis — Bendrija: sąjūdis*. Putnam, Ct., 1978. 394 psl. Kaina — 8 dol. II dalis — *Bendrija: organizacija*. Putnam, Ct., 1979. 424 psl.

Kaina — 9 dol.

Gutauskas, Jonas. *Didžiųjų Bendrijos tėvų mintys: senosios krikščionių literatūros antologija tikėjimo, doros ir krikščioniškosios pasaulėžiūros klausimais*. Putnam, CT, 1979. 303 psl. Kaina — 7 dol.

Vienas žymus Amerikos protestantų teologas, Chicagos universiteto profesorius Joseph Sittler mėgdavo savo studentams sakyti: „Kai tik aš noriu geriau susiorientuoti šių dienų teologiniuose klausimuose: sekularizacijos, ekologijos, žmogaus teisių, žmonijos ateities ir t.t., tai einu vėl skaityti Bažnyčios tėvus: Irenėjų, Atanazą, Tertulijoną, Joną Chrizostomą, be abejo, šv. Augustiną ir kitus — iš jų man ateina geriausias išvalgos ir šių dienų problemas.“ Reikia tikėtis, kad ir kun. dr. Jono Gutausko rinktos ir paruoštos Bažnyčios tėvų mintys skaitytojams panašiai pasitarnaus, parodydamos, kiek išminties ir pagrindinės krikščioniškos teologinės bei gyvenimiškos nuovokos glūdi tų ankstyvų mūsų tikėjimo aiškintojų mąstysenoje, jų patirčių ir jų pastangose suprasti Kristaus mokslą, atskreipus į savo pačių padėtį.

Kulbokas, Vladas. *Lietuvių religinė poezija*. Putnam, CT, 1982. 268 psl. Kaina — 7 dol.

Brizgys, Vincentas. *II Vatikano mintys ir lietuvių susirinkime*. Putnam, CT, 1983. 262 psl. Kaina — 6 dol.

Ši knyga ypač įdomi tuo, kad vyskupas Vincentas Brizgys čia dalinasi su skaitytojais kasdienine Antrojo Vatikano susirinkimo eiga, kurią jis atidžiai

sekė, joje dalyvaudamas kaip pilnateisus susirinkimo narys. Ji taipgi duoda progą įvertinti mūsų vyskupo intervencijas ir pastangas šiam visuotiniame Bažnyčios susirinkime, siekiant atstovauti Lietuvos tikintiesiems.

Rubšys, Antanas. *Svento Rašto kraštus*. Putnam, CT, 1982. 430 psl. Kaina — 9 dol.

Tai šventojo Rašto mokslininko-tyrinėtojo archeologinė, bet kartu ir teologinė kelionė po Artimuosius Rytus, kur gimė ne tik mūsų bendruomenės šventieji raštai, bet taipgi ir jos tikėjimas. Tačiau knyga skaitoma kaip įdomiausias travelslogas, kuriame gyvai vaizduojami visokie mūsų laikų žmonės — jų vargai, rūpesčiai ir neblestantis viltis sustikyti Dievą, kurio aplankymą kartais turime skaityti iš senovės kilyraščiu, archeologinių iksasenu, bet taip pat ir iš dabarties įtampų ir mūsų nenumaldomo troškimo, kad Jis mus laimintų ir toliau mus vestų į mūsų neapratomą, bet Jo mums pažadėtą ateitį.

Rubšys, Antanas. *Raktas į Senąjį Testamentą. Pirmoji dalis — Sandora ir Mesijas*. Brooklyn, NY, 1982. 518 psl. Kaina — 10 dol.

Antroji dalis — *Pranašai ir karaliai*. Putnam, CT, 1983. 530 psl. Kaina — 10 dol.

Atrakinės lietuviui skaitytojui tiek Naujajį Testamentą, tiek Senojo Testamento didžiųjų knygų, atsekdamas jų istorines gijas ir išgildindamas jų pagrindines teologines temas: „Dievui rūpi žmogus“, kun. Rubšys jau yra paruošęs trečiąją „Rakto į Senąjį Testamentą“ dalį, kuri netrukus turėtų bus pasiekti — naujausia knyga „Krikščionis gyvenime“ leidinių serijoje.

Kelios pastabos knygą „Nomenklatūra“ perskaičius

JONAS PABEDINSKAS

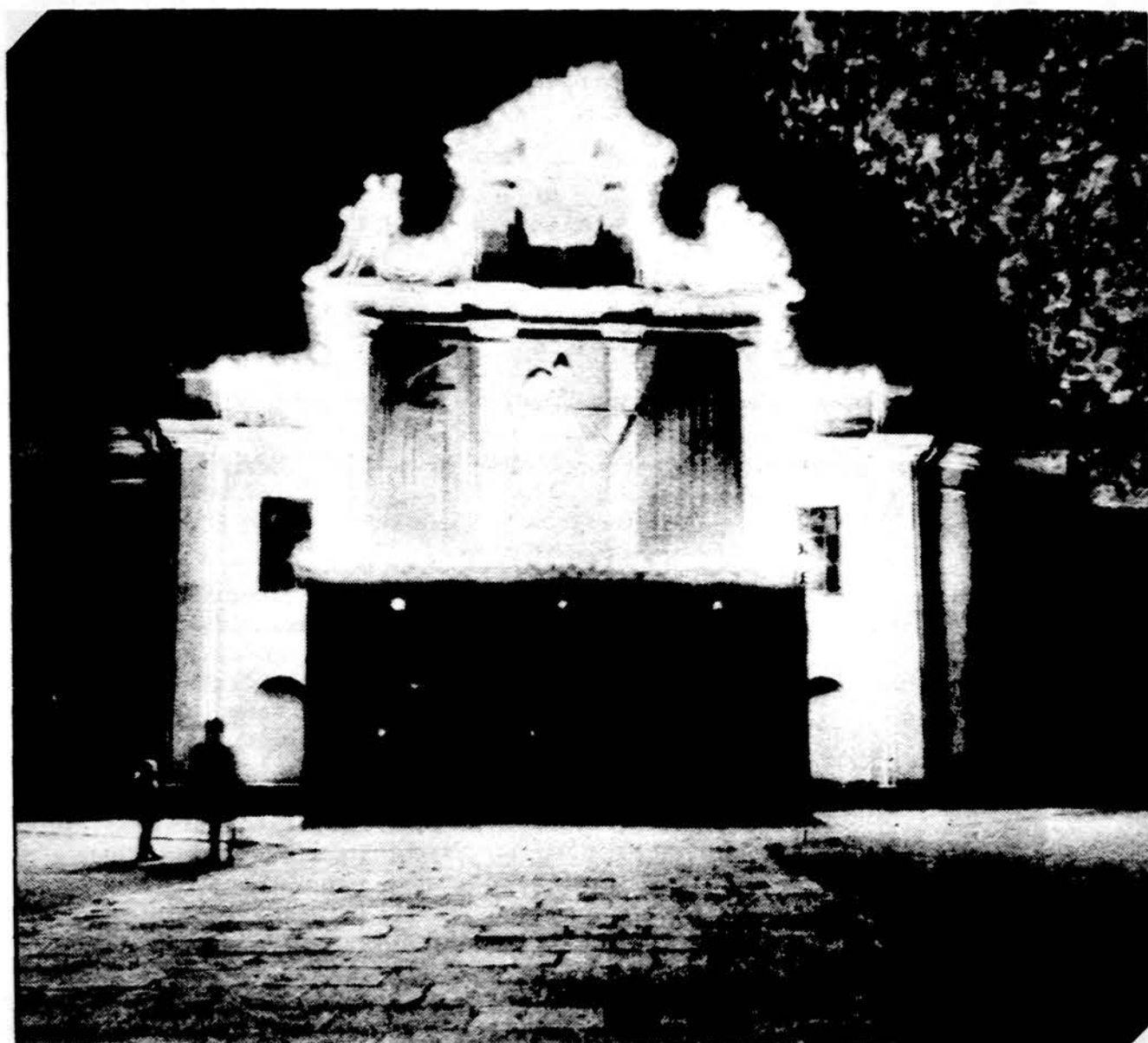
Istorijos mokslus baigęs Sovietų aukštasis pareigūnas Michael Voslensky, pasitraukęs į Vakarus, parašė tikrai įdomią ir vertingą knygą apie Sovietų Sąjungos valdytojus. Solženicinas, vaizdžiai aprašydamas sovietų kalinių stovyklas, kalėjimus ir lagerius, išpopuliarino jiems bendrą „Gulago“ vardą. Michael Voslensky, sistemingai pristatydamas sovietijos valdytojų klasę, ją vadina „Nomenklatūra“. Patys sovietijos ideologai 1978 m. maždaug taip ją apibūdina: „Nomenklatūrą sudaro svarbiausi organizacijų postai. Jiems kandidatai yra rekomenduojami, atrenkami ir patvirtinami miesto ar rajono partijos komitetų. Nomenklatūrą sudaro asmenys, užimantys svarbiausius postus“.

Daug kas priklauso partijai, daug kas ten turi visokių privilegijų, bet iš knygos paaiškėja, kad tą grupę klasę sudaro tik tokie asmenys, kurie duoda parėdymus kitiems. Visa sovietijos galia yra jų rankose. Norėdams patekti į šią valdančiųjų klasę, kandidatus turi priklausti komunistų partijai. Vien priklausymas KP, tačiau, nepadarę partietis tos atrinktųjų grupės nariu. Voslensky apskaičiavo, „nomenklatūroje“ esą apie 750,000 funkcionierių, tuo tarpu kai ten KP narių priskaičiuojama apie 15 milijonų. Vadinas, kad gal koks vienas iš dešimties partietijų priklauso tai elito grupei.

Nomenklatūra išsivystė, Stalinui nugalėjus senuosius profesionalus komunistų revoliucionierius ir į jų vietas visur įstčius paklusnius jam partijos visose sovietijos gyvenimo srityse. Po Stalino mirties nomenklatūros nerastos taisyklės ir papročiai nusistovėjo taip, kad dabar jau galime kalbėti apie sistemingai veikiančią sovietinės visuomenės grupę. Pakliūti į šią klasę jie nebuvo išrinkti savo krašto piliečių. Net jų pačių partijos nariai neturėjo progos balsavimu pasirinkti, kas į tuos valdytojus turėjo patekti! Jie buvo tos pačios grupės narių atrinkti lyg į kokį nors milžinišką privilegijuotųjų klubą. Jam nepriklausė nei herojiškos mėsėjos, nei medaliais apdovanoti fabričių darbininkai, nei pagaliau karo lauke pasižymėję kariškiai, nes tokie liaudies atstovai valdančiųjų klasei pasitarina tik už pildydami suvažiavimų sales, norint parodyti jog sovietija yra valdoma liaudies.

Lietuviškai aptarti nomenklatūrą geriausia, atrodo, būtų ją pavadinti „valdininkų klase“. Pagal žodį „valdininkas“ (Lietuvių enciklopedija rašo: „Valdininkas valstybės administracijos pareigūnas, taigi ne paties žemiausio rango valstybės tarnautojas“) ir pagal žodį „valdyti“. Tą valdytojų — valdininkų, valstybinės administracijos pareigūnų klasei Voslensky ir aprašo savo knygoje „Nomenklatūra“. Čia kyla mintis, kad lietuviai turėjo ir turėtų asmenis, dirbančius valdžiai, nežūrint rango, vadinti tarnautojais, o ne valdininkais, nes jie turi krašto piliečiams tarnauti, o ne juos valdyti. Atrodo, kad dar nepriklausomoje Lietuvoje buvo lyg užsilikęs caro vietininko palikuonis — valdininkas, nors jis jau buvo savos tautos atstovas ir dirbo Lietuvos valdžiai, bet tai jau kita tema.

Išsiviams lietuviams kai kurios Voslensky priertos išvados, jam aprašant tą valdininkų klasę, nėra naujos, bet jos yra toje knygoje labai rimtai pateikiamos taip, kad vis daugiau Sovietų analistų ją cituoja. Pavyzdžiui, autorius įrodymas, kad nomenklatūra nei bolševizmo pradžioje, nei vėliau nebuvo kilusi iš proletariato klasės ir nei dabar liaudžiai neatstovauja, labai patinka Vakarų marksistams, kurie teigia, jog Sovietų Sąjunga nebuvo ir nėra marksistinė, o tik valdininkų klasės savanauđikai valdoma. Užtat žymus kairiųjų ideologas Jean Ellenstein prancūzų kalbos „Nomenklatūros“ laidai parašė ilgą ir entuziastingą įžangą, ne tik išskeldamas Voslensky gerai pagrįstas mintis, bet vis pakartodamas, kad sovietija neturėjo ir neturi panašumo marksistų suprastai valdymosi formai.

Valstybės teatro rūmai Kaune — jų sodelyje prieš tryliką metų gegužės mėn. 14 d. susidegino jaunuolis Romas Kalanta, protestuodamas prieš Lietuvos laisvės ir jos žmonių teisių užgniauzimą.

O kaip su valdininkų klase okupuotoje Lietuvoje? Voslensky, kad ir daug kelias po „respublikas“, tiesiogiai apie jų nomenklatūrą rašo daug nepamok, nes matyt, jam atrodo, kad visa Sovietų nomenklatūra veikia panašiai, išskyrus, kad rusai patikimesni Maskvai. Kaip jau mums patiems nuo seniau žinoma, jis patvirtina, kad rusai nomenklatūristai užima kelis svarbiausius postus respublikose: „Nerasta taisyklė reikalauja, kad respublikos centro komiteto antrasis sekretorius būtų rusas, rusas atsiųstas iš Maskvos“. Atsiunčiami ir visokie komisari, kurie išsirenka „vietinius“ padėjėjus, o tie irgi pakliūva į nomenklatūros rangus.

Bent pagal autoriaus definiciją, išskyrus grynai valstybinius partinius postus, kaip įvairiausių komitetų sekretorių ar rusų komisarų padėjėjų, nomenklatūristai turėtų priklausyti okupuotos Lietuvos pramonės direktoriai, „sochhozų“ pirmininkai, mokslo ir kultūrinį vienietį tikrieji valdytojai, na ir grupė lietuvių, kurie yra įsigiję tiesioginį „sostinės“ pasitikėjimą. Atrodytų, kad okupuota Lietuva dabar yra valdoma valdininkų klases, kuri, pati nebetikėdama komunizmu, kažin ar savo veikloje besivadovuoja marksizmo principais. Tai klasė, kurios centras ir vadovybė yra Maskvoje ir kurios nariai rusai ir lietuviai tvarko mūsų tautos reikalus valdininkų klases, kuri, pati nebetikėdama komunizmu, kažin ar savo veikloje besivadovuoja marksizmo principais. Tai klasė, kurios centras ir vadovybė yra Maskvoje ir kurios nariai rusai ir lietuviai tvarko mūsų tautos reikalus valdininkų klases, kuri, pati nebetikėdama komunizmu, kažin ar savo veikloje besivadovuoja marksizmo principais.

Yra rimta tezė, kad dabartinės lietuvių valdininkų klases negalime laikyti kvailingais, kaip panašius valdininkų nelaikėme vokiečių okupacijos laikais. Skirtumai tarp jų, tačiau, yra svarbūs ir pagrindiniai: dabartinė lietuvių valdininkų klasė visų pirma dirba sau, norėdama išlaikyti geras pozicijas ir privilegijas, tik paskiau, kad galėtų gerinti savų tautiečių gyvenimą, pagal jų pačių idėjas, ir svarbiausia, kaip ir kituose panašiai besitvarkančiuose kraštuose, neatstovauja tautos norams, nei siekiams. Kai kurie išsiviams tebedamiesi pasakoją apie apsilankymus pas lietuvių Kaune ar Vilniuje ištaiginguose butuose, rumuniškais baldais apstatytuose, kur buvo geriamas Karpatų konjakas iš čekoslovakio kristalo. Panašiais atvejais jiems buvo pasakojama su dideliu pasididžiavimu apie tokiu būdu pasiektą vietinės pramonės, statybos ar tautotyros pažangą.

Tai naujoji, lietuviškoji valdininkų klasė — tikri lietuviškos nomenklatūros nariai. Be nemažai padlaižių ir tiesioginių „sostinės“ tarnų turėjume prileisti, kad daugelis jų turėtų būti gerai išsilavinę, sugebantys ir savo profesines užduotis gerai atliktantys lietuviai. Partizanų karo prieš rusų okupaciją metu jie daugiausia dar buvo vaikai ar jaunuoliai ir tų įvykių „nesužino“, nes senoji lietuvių parašutinių ir strybų karta išmirusi ar jau pensijoje. Užtat turėtume pripažinti, kad okupuotą Lietuvą dabar valdo ne tik į ją pasiūti rusai, bet gana nauja lietuviška valdininkų klasė — lietuviškoji nomenklatūra. Iš visa ko atrodo, kad ji Maskvos nuožūra dar bus daug metų lietuvių tautos valdytoja.

Kas įvyktų net ir tokiu atveju, jei, kaip išsiviams svajoja, Maskva militariškai atsitrauktų ir nomenklatūros rusai išvažiuotų, kitaip sakant, baigtųsi okupacija ir Lietuva taptų daugiau ar mažiau nepriklausoma? Tada lietuviškoji valdininkų klasė pasiliktų ir ji toliau panašiai valdytų tautą, kaip ir dabar. Nematau, kad daugelis jų savo galvojimu skirtųsi nuo rusų ar vengrų ar zambiečių valdininkų klasių. Tokiu būdu Lietuva taptų gera kandidate į Rusijos satelitus ar net į trečiojo pasaulio kraštų eiles, dešimtmečiams palikdama tautą po valdininkų klases jungu.

Išsivija, tačiau, šios klases egzistavimo negali ignoruoti. Be rimtų diskusijų negalime apleisti galimybes mėginti ją paveikti tiek tėvynėje, tiek šiaurėje, nežūrint, kad tam vilčių labai maža. Tai prileidus, kyla aibė klausimų ir persasi daug išvadu. Pirmiausia, su šita galimy-

be turėtų susipažinti tie išsiviams, kuriems tėra svarbu, kad lietuviai būtų valdomi pačių lietuvių, ir tie, kurie nepripažįsta politinėms ideologijoms svarbos ir pasiūti valdininkų elito gerai norais ir sugebėjimais be „partinių rietenų“. Ir tie, kurie dar tikisi, jog lietuvių politiškaip panašiai grupuos, kaip jie darė prieš pusamžį, ir pagaliau tie, kurie intensyviai nori ir siekia lietuvių tautai daugiau laisvės, nei nepakankamai pasvarsto nei kaip, nei kada, nei kokiomis sąlygomis dabartinis jungas galėtų pagerėti.

Pagalau, prileidus, kad lietuviškoji valdininkų klasė vienokiomis ar kitokiomis sąlygomis pasiliks tvarkyti lietuvių tautos reikalus dar ilgą laiką, mes, išsiviams, turėtume tai pripažinti ir atitinkamai į tą padėtį reaguoti. Pirmiausia nustatytina, kokios problemos ten opiausios ir kokie imanomi siekiai svarbiausi, nes dabartinėje situacijoje visko iš karto nepasieksi. Jei tautiško išlaikymas okupuotoje Lietuvoje yra ir dar bus pats svarbiausias uždavinys, tai mes turime rasti būdus aiskiai remti visas tautines apraiskas, nesvarbu kur ir kieno organizuojamas. Jei, tačiau, mums atrodo, kad šiuo metu politinė rezistencija svarbesnė, tai ar tas rezistencijos supratimas gali pasilikti tik tautinėje plotmėje? O kaip su pasipriešinimu prieš valdininkų klases jungą? Jei mes, kaip daug mūsų veikėjų išsiviams, norime „išvaduoti“ Lietuvą, tai išvaduoti ją nuo ko? Tik nuo priklausomumo Maskvai? Ar išvaduoti ją ir nuo pagrindinių mūsų tautos negerovių? Išvaduoti savo tautą be dabartinių, kad ir primetų valdininkų, vien tik su Vokietijos ar Amerikos ar visų Vakarų pagalba?

Visuose svarstymuose turėkime omenyje Lietuvos aneksijos nepripažinimą Vakaruose. Reikalinga intensyvi Vakaruose taip pat ir mūsų kritikavimą Sovietų dėl jų elgesio, kad blaivesnė lietuvių valdininkų

Rita Markelytė-Dagienė

Nakties juodumas
drebėjo mano krūtinėje.
Gulėjau tamsoje, balta gelė.

Sunkus rūkas kabėjo vasaros ore.
Juodas kraujas lašais tekėjo nuo lango,
į spygliams pavirtusią žemę.

Nakties širdis plakė
netiksliu ritmu,
ir juoda žemė, ištroškusi, sugėrė, paskutinį
sapną.

Kažkas man pažadėjo, kad rytas ateis:
drėgnas, vėsus, saulėtas,
Kad apsiirngčiau ir eičiau pasivaikščioti
tarp čirškiančių paukščių.

Rytas atėjo.
Nutirpęs dangus žvelgė abejingai
į išblukusią žemę.
Tik neramiai virpėjo smilgos
švelniame vasaros vėjyje.

Sugrįžo rytas,
šilkinėm akim
glostė pirmuosius saulės spindulius,
duriančius padangę.
Ir naktis tyliai ištekėjo
pro pradurtas skylutes.

Gatvėse dar ramu.
Akmeniniai namai su
dideliais langais
dar tamsūs,
pasimetę baltų angelų
švelnioj naktį.

Bet man viskas tikra:
medžiai, žolė, šaligatviai.
Pirmu tikrove,
kokia ji bebūtų,
atvirai ir nuoširdžiai.
Kaip pirmu rytą —
tyrą, šviesų.

Pasiklausyk...
Varpų gilūs dūžiai pranyko.
Šimtas saulų dingo mūrinių sienose.
Ir aš tarp vėjo išvaikytų, sudžiūvusių lapų
bejėgė.

Minutės lankstėsi kambario tuštumoje.
Rudens saulė, pro mezginių užuolaidas
mane nuramino.
Nuramino mane, kaip ir tavo tikrumas...

ROMUI KALANTAI

Tamsoje,
žvaigždėtoje padangėje
nuskynė jis žiedą nuo melsvai žydintios
alyvos.

Buvo nuostabus pavasaris,
kitoks pavasaris.

Ir kiek stiprybės turėjo jis,
savo mirties išvakarėse.

Pagalau išaušo rytas.
Pilkos miglės nuskendo nerami naktis.
Saulė nešvietė.

Pilkas dangus,
per jo asarotas akis
susiliejo su pavasario spalvom.

Ir, vakarui atėjus,
alyvos žiedas,
gulėjo
šaltoj žemėj,
sudaraskytas,
bespalvis.

Ritai Markelytei-Dagienei buvo paskirta JAV
LB Kultūros tarybos 1983 m. paskelbto jaunimo kūrybos
konkurso antroji premija už poeziją.

Stratfordo teatruose — devyni veikalai

ALFONSAS NAKAS

Metų pradžioje apie Stratfordo festivalį rašydama (žiūr. 1985.1.26 *Draugo* priedą), trumpai paminėjau ir 1985 m. sezono programą. Vėliau buvo padaryta šiek tiek pakeitimų. Dabar teatro draugams galiu paskelbti tikrą, nebekeisimą 33-čio Stratfordo festivalio sezono, kuris prasidės gegužės 26 ir baigsis spalio 13, programą. Kad nekeltiau painiavų bilietus užsisakantiems, net ir lengvai išverčiamų veikalų pavadinimų neliutvinsiu, o paliksiu taip, kaip programos brošiūroje surašyta.

Festivalio teatre statomi trys Šekspyro veikalai (ne keturi, kaip anksčiau skelbta): *King Lear* (spektakliai, beveik kasdien, tarp gegužės 26 ir spalio 13); *Twelfth Night* (gegužės 28 — spalio 12); *Measure for Measure* (gegužės 29 — rugpjūčio 28). Ketvirtuoju šio teatro veikalu pasirinktas Nikolaj Gogolio *The Government Inspector* (rugpjūčio 9 — spalio 12). Avon teatre matysime tris veikalus: Giberto ir Sullivan operetę *The Pirates of Penzance* (gegužės 27 — rugpjūčio 25); Oliver Goldsmitho komediją *She Stoops to Conquer* (rugpjūčio 8 — spalio 12); ir Tennessee Williams *The Glass Menagerie* (rugpjūčio 30 — spalio 13). Pastarąja drama pakeistas anksčiau numatytas Čechovo veikalas.

The Third Stage teatre pakeitimų nėra. Čia bus vaidinama Sofoklio *Antigone* (birželio 18 — rugpjūčio 31) ir George Farquhar *The Beaux' Stratagem* (birželio 19 — rugpjūčio 31).

Šis sezonas išskirtinai įdomus tuo, kad vyksta meno vadovų pasikeitimo ženklo: po kelerių metų „viešpatavimo“ pasitraukia John Hirsch, o jo vietą, vėl keletams metams, užima John Nevile. Jie abu pasaulinio garso reži-

sieriai (Neville ir pirmaeilis aktorius). Šią vasarą abudu festivaly maišysis ir abu režisūros po veikalą. Festivalio nuolatiniams lankytojams, jų tarpe ir čia rašančiam, naujojo meno vadovo kvapas jaučiamas ne sezoniui neprasidėjus: keleto nepažįstamų, Stratforde nesireiškusių režisierių ir būrio naujų aktorių pavardėmis nusėta programos brošiūra. Ir vis dėlto senųjų, didžiųjų aktorių, žiūrovo per daugelį sezonų pamiltųjų, dar labai apstu. Štai Douglas Campbell, Lewis Gordon, Edward Atienza, Seana McKenna, Nicholas Pennell, Richard McMillan, Alan Scarfe, Brent Carver, Pat Galloway, Caralyn Tomlin, Sharry Flett, William Needles, Stephen Russell, Patricia Conolly — tai vis žmonės, kuriuos scenoje labai norime matyti ir matysime.

Kiekvieną pirmadienio vakarą, pradedant liepos 8, baigiant rugpjūčio 27, vyks instrumentinės muzikos ir solisčių (taip, tik moterų) koncertai. O liepos ir rugpjūčio sekmadienį rytais (vis nuo 10:30 iki 12:00 val.), pradedant liepos 14 ir baigiant rugpjūčio 25, mokslo, literatūros bei teatro didžiūnai skaitys paskaitas. Štai bent jų pavardės: Leslie Fiedler, Philip Edwards, Northrop Frye, Peter Ustinov, S. Schoenbaum, Peter C. Newman ir John Hirsch.

Kai kuriomis dienomis publikai leidžiama susitikti su aktoriais, lankyti scenų užkulisius, susipažinti su garso įrengimais. Ir šį sezoną bus ruošiami teatro seminariai, veiks festivalio parodos. Deja, trumpame rašiny negaliu visko išskaičiuoti. Norintieji platesnės informacijos, tegu užsisako brošiūrą, kuri atsiunčiama veltui, parašius šiuo adresu: Brochure, Festival Theatre, Stratford, Ontario, Canada N5A 6V2. Festivalio bilietus tiesioginėm, neapmokamom linijom skambinant, galima užsisakyti iš Toronto — (416) 364-8355, iš Detroito — (312) 964-4668, iš visur kitur ilgos distancijos tarifu — (519) 271-4040. Chicago apylinkių gyventojai ir brošiūrą, ir bilietų gali gauti net penkiose Sears krautuvėse: N. Harlem Avenue, W. Lawrence Ave., E. 79th Street, W. Irving Park Rd. ir (dėmesio, market-parkietiai!) S. Western Ave.

klases elementai galėtų Maskvai rodyti jai nepalankią propagandą Vakaruose. Voslensky knygoje pastebima, kad nomenklatūra labiausiai stengiasi užtuoti savo diktatūros žymes ir visur bent paviršutiniškai ar apgauliai tiek savo pavaldiniams, tiek užsieniui sudaryti teisetai ir teisingai kraštą tvarkančios valdžios įspūdį.

